

«Catalunya ha de pressionar Madrid conjuntament»

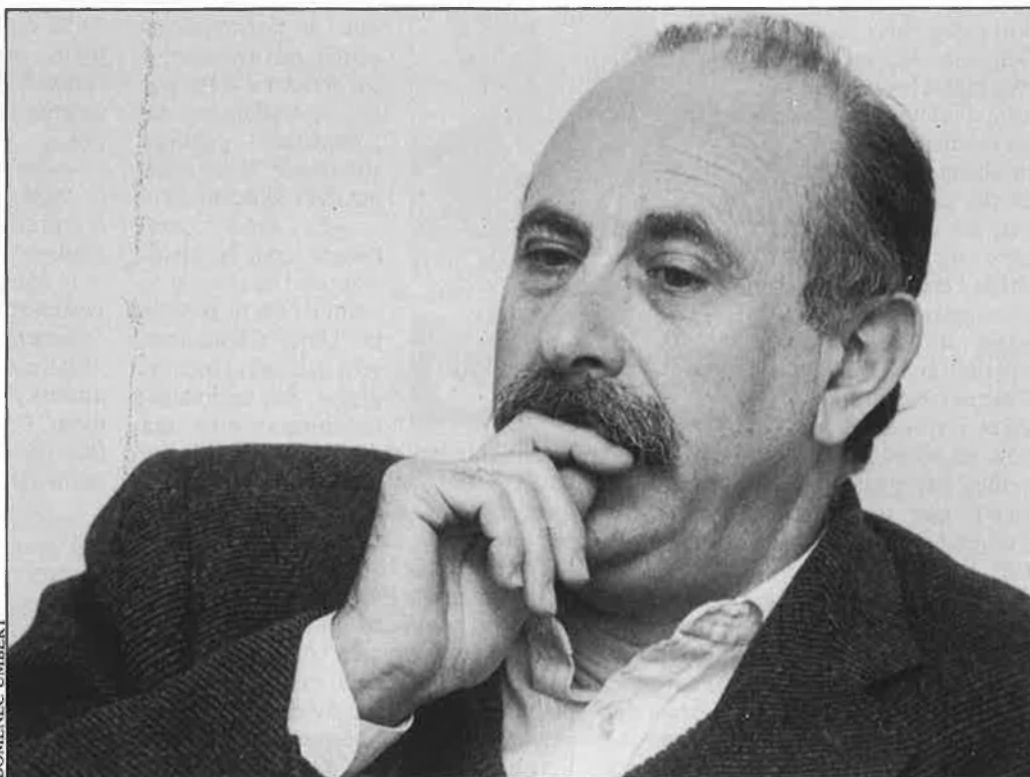
Edicions 62 acaba de publicar el sisè volum de la «Història de Catalunya», dirigida per Pierre Vilar. L'obra, escrita per Josep Termes, estudia el període que va del 1858 al 1939 i en ella l'autor es dedica, amb l'apassionament que el caracteritza, a destralejar un dels vells mites de l'anticatalanisme: l'origen burguès del nacionalisme català.

Agustí Pons

Una de les constants del teu llibre és l'intent de demostrar que la burgesia s'apunta al catalanisme, que aquest ja fa temps que és en marxa i, encara, d'una manera diguem-ne poc entusiasta. I cites una frase molt divertida de Cambó: «Per totes les qüestions aranzelàries (la burgesia) votarà amb nosaltres (la Lliga) o els seus simpatitzants; per totes les qüestions d'autoritat rodarà a l'entorn del govern civil»...

—Un dels esquemes que ha funcionat més és el de la identificació catalanisme-burgesia si bé, a hores d'ara, és més vigent en el món del periodisme i de la política que en el de la investigació històrica. Perquè la gent que es dedica seriosament a la història ja sap que aquest esquema no funciona, ja que el

catalanisme neix al segle XIX sobre els eixos d'una consciència de país que hi ha entre les classes més populars. El carlisme i el federalisme —el primer, format, bàsicament, per gent del camp; el segon, per gent urbana— són un caldo de cultiu d'aquesta consciència que acaben fent importants aportacions al catalanisme però que no tenen cap relació amb la burgesia. Com tampoc hi tenen res a veure els professionals i erudits locals que formen els primers nuclis del catalanisme. És a començaments del segle XX quan, arran de la crisi del 98, alguns sectors de la burgesia industrial espantats, no tan sols per la pèrdua de les colònies, sinó també pel fracàs visible de l'estat espanyol, comencen a fer política utilitzant, en major o menor grau, el catalanisme. Però això passa trenta o cinquanta anys després que s'hagin anat fent aportacions molt fonamentals a la construcció d'una mentalitat i una sensibilitat catalanista.

«A Catalunya no es pot fer una política que no tingui present el que ha estat el catalisme.»

—Una altra conclusió important que es pot treure del teu llibre és que el catalanisme és, actualment, un moviment fort, perquè recull les aspiracions històriques de grups socials diversos...

—Al llarg de cent cinquanta anys, el moviment nacional català, complex, variat, el que ha fet és acabar per influir en corrents molt diferents. I, per tant, molts grups que ni per definició són catalanistes han hagut de recollir en el seu programa idees bàsiques —que s'han gestat durant el segle XIX— sobre què és Catalunya i les seves reivindicacions. Precisament, perquè s'ha tractat d'un moviment de base que ha impregnat molts grups socials diferents. Tot el que ara es diu en el terreny de la reivindicació nacional té un origen concret. I això mateix fa que, moltes vegades, fora de Catalunya, ni el partits similars a aquells que assumeixen determinades reivindicacions, ho entenguin. Ja sé que no tots els

grups polítics són igualment catalanistes, però sí que és veritat que, a Catalunya, no es pot fer una política que no tingui bastant present el que ha estat el catalanisme. I això val per als comunistes, per als socialistes i, si m'apures, fins i tot, per a Alianza Popular. Són partits més o menys lligats a Madrid; tenen una major o menor sensibilitat envers el catalanisme. Però a l'hora d'articular un programa, no poden oblidar unes reivindicacions bàsiques en el terreny de la cultura i de la llengua o, fins i tot, de l'organització territorial. Entre altres raons, perquè, en un moment donat, els seus votants seran sensibles a aquests temes.

—Parles dels votants. Però, per causes prou conegudes, molts són ciutadans sense memòria de país...

—El tema de la diguem-ne psicologia col·lectiva no és el meu camp. El que sí que constato, des del punt de vista de la

història, és que no només perviuen les informacions sinó que, en el període de transició política que hem viscut, tornen a rebrotar comportaments no ja d'abans de la guerra sinó del segle XIX. Això explica, per exemple, la implantació socialista a determinades àrees catalanes i espanyoles; el pes del socialisme a Astúries o a determinades zones del País Valencià o de Catalunya; o el pes d'unes determinades tradicions més conservadores en altres àrees. Òbviament, hi ha una transmissió oral. Ara bé, ¿com funciona? Aquí sí que vaig més a les palpentes... Funciona per la via familiar, funcionava abans per la tertúlia de barri, els centres, els cafès. No fa gaire vaig anar a la Fareta i encara era allò d'«aquests són una família de dretes i aquells una família d'esquerres»; «nosaltres no anem a tal cafè, els altres anem a tal cafè»... I, entremig, havia passat el franquisme quan figura que ningú era de dretes ni d'esquerres, quan tothom era del *regimen*. És possible que ara, amb les ràdios i les televisions i els *mass media* moderns, tot això desaparegui. Però el que és innegable és que, fins al 1960, per posar una data, a Catalunya, a la Península Ibèrica, i a certes àrees de l'Europa del Sud ha existit una transmissió oral continuada, i unes tradicions familiars i una informació personalitzada, no massa densa políticament, però sí molt clara.

—¿Però aquesta transmissió oral, a Catalunya, no l'ha tinguda només una minoria?

—Només que gratis una mica, et trobaràs que tothom té assumida alguna mena de tradició oral. Per exemple, és simptomàtic el que va passar amb un treball de camp sobre la guerra civil que un grup de professors d'institut, d'aquests *progres*, va proposar als seus alumnes. Amb la major bona fe, aquests professors volien demostrar l'existència d'uns feixistes ultradolents i unes esquerres fenomenals. Però va resultar que, en el record dels familiars, van començar a aparèixer morts i violència i persecució religiosa i l'enquesta se'ls va desfer a les mans. ¡I això en un àmbit de classes populars! O sigui que les tradicions, de vegades, queden familiarment amagades. Però em penso que tothom a Catalunya té clares unes certes constants històriques

i que hi ha una transmissió de valors en què l'element nacional és una part important —no l'única—. Això és inqüestionable.

—*En parlar de la Unió Catalanista explica com els joves Prat de la Riba i Cambó se'n separen per començar a actuar en política activa i assenyaless que, en fer aquest pas, abandonen, estratègicament, els postulats radicals i adopten unes posicions més possibilistes. Tu, en un altre text, has dit, referint-te al moment actual, que al nacionalisme català, per tenir èxit, li cal actuar en el terreny del «possibilisme regionalista». ¿Quines similituds veus entre les dues situacions?*

DOMÈNEC UMBERT

—És curiós comprovar com la historiografia ha canviat la realitat. De la gent de la Unió Catalanista se'n deia «els reconsegats». Són nacionalistes culturals amb una sensibilitat gairebé separatista. El que passa és que són catòlics més aviat carques, que no volen actuar en política, perquè la política de la Restauració els fa fàstic pel que té de falsificació, trampa i demagògia. Però, de cara a la historiografia, a una certa historiografia, tot això els converteix en conservadors. El mateix Rovira i Virgili, potser perquè sabia poca història d'aquestes coses, és un dels que propaguen aquesta falsa visió. Perquè, en canvi, els que es posen a fer política —el grupet tant de Valentí Almirall com després dels joves Cambó i Prat de la Riba— són, segons aquest esquema, les *esquerres*. A mi, aquest plantejament em diverteix perquè penso que va ser tot el contrari: els de la Unió van ser els radicals i, en canvi, els que es van llançar a la política, els acomodaticis. Que potser tenien raó perquè convenia fer una política pràctica. Però el que no em sembla just és malinterpretar el paper representat per uns i altres...

—*Però no has acabat de respondre a la meua pregunta...*

—Amb el que tu em preguntes es posa en relleu que la vida política no és mai un idealisme; que en la vida política cal comptar sempre amb el component pragmàtic i que sempre hi ha una certa contradicció entre els romàntics que somniem l'ideal i els que es posen a treure coses concretes en un moment determinat. Tota política acaba sent una acomodació a la realitat: millor o pitjor, més

ben feta o més mal feta. Per tant, penso que és important que el 98 Prat de la Riba digués: «Ara podem posar-nos a la feina, perquè hi haurà unes possibilitats d'actuació». En canvi, els Guimerà i companyia es quedaven tancats en un escenari d'il·luminats, de gent molt pura però amb un resultat políticament nul. És, en aquest sentit, que històricament cal entendre els possibilistes. I aquest plantejament, efectivament, també es pot aplicar a les circumstàncies actuals. Però és que en tots els moviments socials ha passat el mateix: els més teòrics, els més purs i els il·luminats porten una torxa que es passen dels uns als altres, però, realment, donen poc resultat concret. Això valdria també per l'anarquisme i per les idees socials de tot tipus...

—*Em va fer molta gràcia que citessis la frase d'Unamuno: «Sois unos niños, levantinos; os ahoga la estética» i que la situés en el seu context exacte, els mocadors blancs que omplen tot el Teatre Novedades després que, en un míting de Solidaritat Catalana a què ha estat convidat aquell escriptor, es fes fora uns quants provocadors. ¿Ens ofega, realment, l'estètica? O, com diria Tarradellas, ¿és veritat que els catalans no tenim sentit de poder?*

—Hi ha un cert moviment d'il·lusió col·lectiva, colorista, sardanesc —si se'm permet l'expressió— tots donant-nos les mans, però sense aplicació pràctica. Hi ha una certa tendència al gestualisme. És un país que ha tendit a crear societat civil i a fer feina i a guanyar-se la vida, i la política, en el fons del fons, es deixa per un dia fer tres brams, però no per intervenir-hi d'una manera continuada. En compte d'una política de seguiment sistemàtic, de control rigorós i d'acció raonable portada dia a dia, hi ha una tendència a una política d'explosió, de tant en tant, no violenta sinó romàntica. En trobaríem molts exemples: l'11 de setembre del 77 i, després, res... I és un tema del qual s'ha parlat repetidament: als catalans, si se'ls fereix emocionalment, aleshores, reaccionen; però si se'ls diuen bones paraules, aleshores se'ls col·loquen les trampes fàcilment.

—*Això indica que som molt fàcils de governar...*

—El que passa és que els que governen la nació espanyola són molt burros. O molt llestos: van molt a la seva, però nosaltres no entrem en la seva dinàmica i, inevitablement, s'acaba tirant moltes guitzes i, per tant, inevitablement, la població catalana acaba rebent aquestes guitzes i sabent-ho. El catalanisme actual no ha posat prou èmfasi a assenyalar que l'anticatalanisme de l'estat espanyol

—que no és que es produeix els tres-cents seixanta-cinc dies de l'any, però que és ben notable— no perjudica només els catalanistes de soca-rel sinó, tant o més, la població catalana d'origen immigrant que, en la seva major part, són de classes mitjanes o baixes. Tota la discriminació en temes com el TGV, l'amplada de via europea, les no-inversions a l'aeroport de Barcelona, a les autopistes o a la xarxa de carreteres o les inversions fetes a Madrid i a Sevilla i no aquí, a la llarga perjudicaran el andalusos de Catalunya. No es tracta d'una discriminació abstracta a Catalunya, sinó d'un perjudici a tots els que treballen a Catalunya.

—*El que no s'acaba d'entendre és com un govern socialista que, en altres camps, actua guiat per uns simples criteris de racionalitat i modernitat, en el camp de l'organització territorial es comporta amb uns tics carpetovetònics...*

—Caldria distingir-hi dos nivells, en aquestes actuacions. Pel que fa al que podríem dir-ne les inversions, hi juguen els seus interessos locals, els negocis, les seves relacions bancàries. Aquest és un problema que afecta no únicament Catalunya, perquè porten les inversions cap allà on tenen més relacions, més interessos, més lligams. L'altre nivell seria el del treball en el camp de la cultura, dels models culturals. Aquí sí, que juga el tic espanyolista més tradicional perquè, per exemple, que el llegat de Joan Miró, que ha fet tota la seva obra a Catalunya, se'n vagi a Madrid és d'un bèstia que fa feredat. O que la pintura de Le Corbusier sobre Barcelona es doni a Madrid... Això vol dir que tenen la idea que Espanya són ells. Tornem al de sempre: el catalanisme no és una agressió contra l'estat espanyol sinó que és l'estat espanyol qui fa l'agressió contra Catalunya. I en això no hem avançat gens... Potser el problema és que Catalunya és una àrea de desenvolupament centrada a Barcelona, mentre que la resta d'Espanya gira, tota, al voltant de Madrid. La infeudació de Sevilla respecte a Madrid és, per exemple, enorme. La idea provinciana està molt assimilada, com ho prova que totes les forces vives sevillanes van a Madrid, triomfen a Madrid, es couen, es fan i es defineixen a Madrid. Aleshores, a l'hora de fer certes transformacions econòmiques, certes millores educatives, és possible que des d'Espanya i cap a Espanya s'hagin produït certament uns canvis. Però la realitat catalana és massa forta i gira massa entorn d'ella mateixa perquè entri dintre dels seus esquemes.

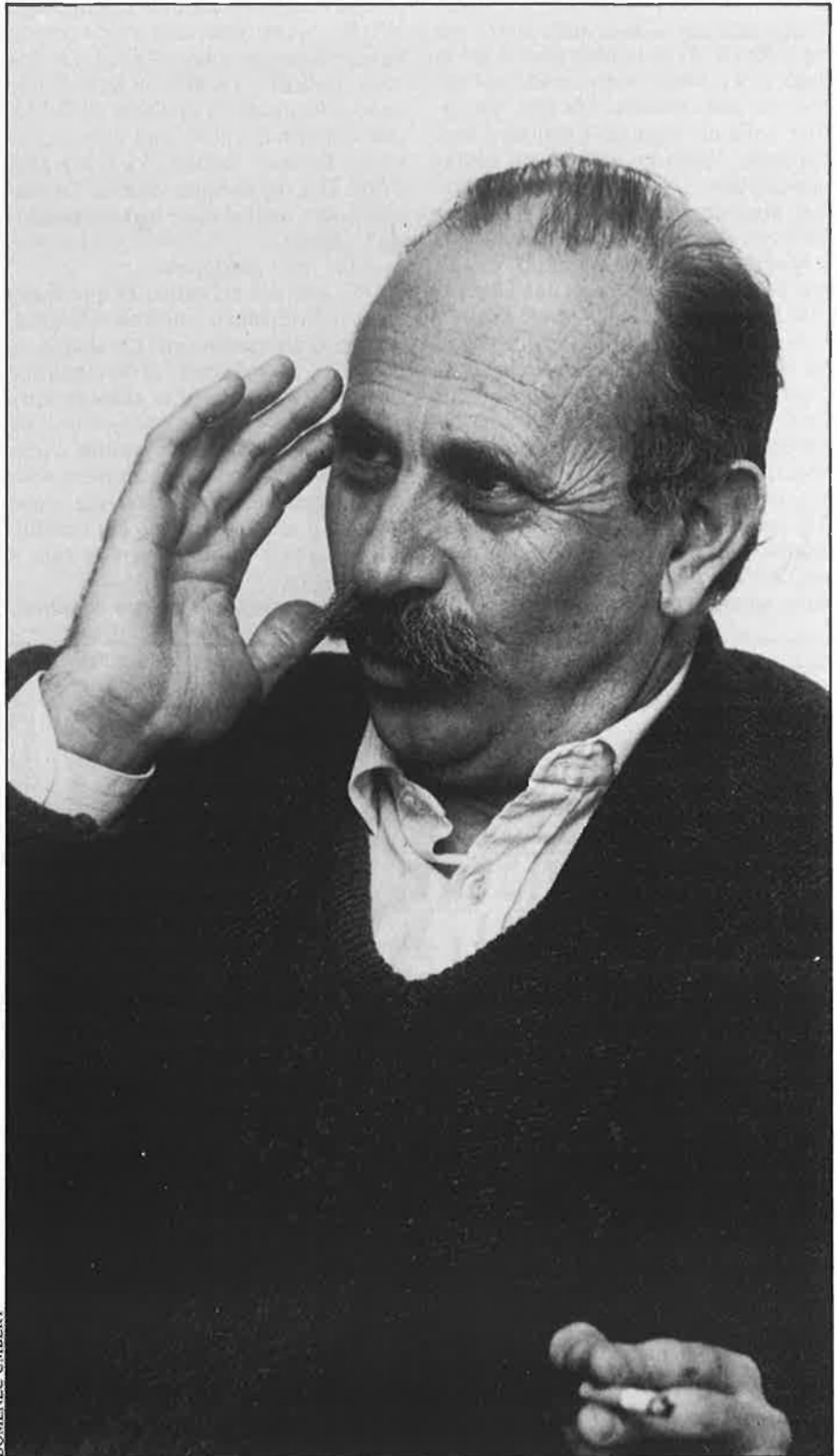
—*De fet, però, aquest és el gran fracàs de la transició...*

—Per a mi, sí. És el fracàs del model de l'Estat de les Autonomies...

—*Perquè, en altres camps, hi ha hagut consens...*

—Per dir-ho en termes una mica engolats: en la qüestió de les nacionalitats no s'ha avançat, perquè continuen irritant-se pel fet que es posin els rètols

de carrer en català. En el fons del fons, els molesta que en comptes de dir «Calle Napoles» digui «Carrer de Nàpols». En el fons, una nimietat com aquesta encara els treu de polleguera. Perquè no han fet una assimilació cordial de les qüestions pluriculturals i lingüístiques de l'estat espanyol.

DOMÈNEC UMBERT

«Aquí sí, que juga el tic espanyolista més tradicional perquè, per exemple, que el llegat de Joan Miró, que ha fet tota la seva obra a Catalunya, se'n vagi a Madrid és d'un bèstia que fa feredat.

—Però, en canvi, bé és necessari que el catalanisme tingui força a Madrid...

—Tarradellas, que és un personatge del qual discrepo en moltíssimes coses, va ser un home d'una enorme formació política. Certes idees de Tarradellas sobre política d'unitat contenien un element infantil, com ara dir «hem d'anar tots junts» quan això, de fet, era molt difícil. Però la idea que, si no es negociava col·lectivament, malament rai, era una idea correcta. I la idea que influir volia dir negociar Catalunya amb Espanya —però no exactament enviar uns catalans a triomfar a Madrid, perquè això no funcionava— també era correcta. Que un ministre català triomfi a Madrid no ho necessitem per res. El que necessitem —deia— és una Generalitat forta que negociï.

—El cert és que el catalanisme actual ha sabut trobar una via per nacionalitzar el país i per integrar-se a Europa. Però no ha trobat, encara, el desllorigador de les seves relacions amb Madrid...

—No sé ben bé si el camí és l'aliança dels partits catalans de centre amb els homònims espanyols de centre o dels partits catalans d'esquerra amb els homònims espanyols, o bé si no ho és una

Generalitat més forta amb un consens polític i social més fort al darrere, negociant amb el govern de Madrid. Penso més en aquesta via que en l'altra. En l'altra, hem de comptar amb el fracàs de l'Operació Reformista i el fracàs dels socialistes catalans influent en el PSOE. No sé si el mateix es podria dir del País Basc, perquè està certificat que, des del segle XVIII, hi ha una important pressió basco-navarresa sobre Madrid. És una altra tradició... I a més, hi ha el fracàs de les individualitats catalanes a Madrid, tant ara com des d'un punt de vista històric: Balmes, Aribau, Pi i Margall, Prim. Des del punt de vista de Catalunya, ¿quin resultat dóna aquesta presència? ¡Zero!

—Ets molt pessimista...

—El que vull subratllar és que el pes de les individualitats catalanes a Madrid, pel que fa als interessos de Catalunya, és nul. ¿El senyor Borrell i el nacionalisme català? ¡Res a veure! Les aliances entre partits: ¡Res! Crec més aviat —i no s'ha fet encara— en una certa política d'unitat, de pressionar socialment per a obligar un ventall de forces catalanes —que estiguin o no al govern de la Generalitat— a actuar conjuntament de cara a Madrid.

—Potser a aquesta pressió conjunta,

hi obliguin els Jocs Olímpics. Ho dic sense ironia... Perquè diverses forces catalanes necessiten Madrid perquè els Jocs no siguin un fracàs...

—Sí. És un bon exemple. Objectivament, forces polítiques catalanes diferents, al marge de les seves picabaralles, se senten obligades per la pressió social i per la necessitat de fer coses mínimament útils, a pressionar conjuntament. No es tracta necessàriament de tornar a un govern d'unitat, però sí, de dur a terme una certa política de convergència de grups diferents en la política de la Generalitat. I de tenir una Generalitat més forta, que negociï. Totes les forces polítiques catalanes de l'arc parlamentari, sense renunciar òbviament a les seves diferències pel que fa a l'interior de Catalunya, haurien de tenir més una perspectiva de país i jugar una certa política institucional comuna de cara a Madrid, la qual cosa vol dir que s'han de desarmar tots una mica, si no, el fracàs de cara al segle XXI el veig molt clar: el fracàs de la creació d'infraestructura, de nacionalitzar a fons el país, de desenvolupament econòmic i social per no perdre el tren —que encara no està perdut— de la modernització i de la incorporació efectiva a les àrees desenvolupades d'Europa. □

EL RIALTO, DIA A DIA

L'HOME, LA BÈSTIA I LA VIRTUT al Rialto

Des de l'11 de Novembre

Autor
LUIGI PIRANDELLO

Traducció
RODOLF SIRERA

Direcció
JOHN STRASBERG

Escenografia i Vestuari
ANDREA D'ODORICO

Actors

JAUME VALLS, TERESA LOZANO,
JOSE SANCHO, PEP MOLINA,
JUAN SALVADOR LLORET,
NEUS AGULLO,
BENJAMÍN FIGUERES,
MANUEL OCHOA,
FRANCISCO ALÓS,
CARMEN BELLOCH,
ANDRES NAVARRO.

CENTRE DRAMÀTIC
TEMPORADA 1988-89
Director Artístic: Digne Zamora

I V A E C M

CENTRAL VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIES

Abonament
número 2

El Drall

TERÀPIA SETMANAL DE SÀTIRA

JA ÉS A LA VENDA!